

Če ni tedaj taka, ali ni gerda nemarnost, da se tako počasi pripravljamo k razdelitvi gmajn, ktera se vedno odlašá!

Pervo je tedaj in bolj danes ko jutro potrebno, da se gmajne med lastnike razdelé; ko bojo razdeljene na manjši kose, bo jenjala paša na njih sama po sebi, ker bo vsak lastnik na drugo vižo več dobička na nji pridelal, kakor da bi živinonanj o stradati gonil.

Potovanje *)

po nekterih jugo-slavenskih krajih.

Spisal M. Verne.

1. pismo.

25. veliciga serpana 1851.

Dragi prijatelj!

Potovati me je, kakor véš, od nekdanj nar bolj veselilo. Letos sim nekoliko krajev naše mile slovenske domovine obhodil. 19. dan veliciga serpana sim se iz Tersta na Kras vzdignil. Tú mi v hipu vse na misel pride, kar sim poslednjiga časa o pogojzdenju teh krajev bral. O ti zadevi se je v poslednjih dveh ali treh letih toliko pisalo, de bi bil, ko bi se ta reč z besedo opraviti dala, Kras že prav lep gojzd na dolgo in široko.

Sicer pa nekteri gospodje, ki jim je pogojzdenje in poboljšanje Krasa tako globoko pri sercu, tudi tako pišejo, de bi človek, ki Krasa ne pozná, misliti utegnili, de se na Krasu zares družiga ne vidi ko zgol kamnita, strašna pušava.

V nekterih krajih je v resnici grozno veliko kamnja, ki ga je nekdanj — Bog vé kdaj — mende sčasama voda čudno izvertala in razjedla. Tode Krasima tudi zale, lepe, dobro obdelane in rodovitne kraje. Ne vém, ali je kateri tistih gospodov, ki ga ko žalostno pušavo popisujejo, kedaj v Tomajski fari bil ali ne; to pa vém, de okrožje te fare je prav lep in rodoviten kraj. Tudi pri Sežani in dalje na desno čez Povir proti Divaču ni Krasu kaj očitati. Ali ni Vremska dolina tudi lepa? In tako bi lahko še več drugih krajev imenoval, ki se z mnogimi, veliko čislanimi kraji drugih dežel meriti sméjo. Še celó prek strašniga Gaberka, ki je zgol kamen z redkim resjem in z redko travo, in na katerim borja velikokrat tako silno razsaja, de velike, teške vozove prevrača, in nikomur naprej iti ne dá, je od Štorij do Senodolec poleg velike Dunajske ceste prijetna, skoraj eno uro dolga dolina, ki jo človek, ravno zato, ker je nasprotni Gaberk silno pust in kamnit, radostno ogleduje. Tudi Senožeče, precej velik in po kupčii posebno z deskami in drugim lesam bogat terg, in njih okolica, niso kamnita Kraška pušava.

S tem pa nočem réči, de niso nekteri kraji Krasa res žalostni in pusti, ali de bi pogojzdenje Krasa velika dobrota ne bilo. Tudi se ne bom pričkal o tem, ali je Kras, kakor nekteri terdijo, ob času nekdanjih Rimljanov res velik hrastov gojzd bil ali ne, in ali se je v njem res toliko prešičev redilo, de sta Oglej in Rim iz današnjiga Krasa dovolj slanine in svinskiga mesa in — klobas dobivala. O tem naj vsak misli kar in se mu ljubo in drago gotovo zdí. Jez se te nekdanje obilnosti Kraških prešičev ne morem še prepričati, temuč menim, de so jih Oglejčanje in Rimljani ravno od tam dobivali, od kodar jih še dandanašnji dobivamo, namreč iz nekdanje Panonie ali iz sedanjiga Horvaškiga, iz Slavonie, iz Ogerskiga itd.

*) Danes začnemo s potopisam visokočastitiga gosp. stolniga prošta Teržaškiga, ki smo ga v poslednjih Novicah radostno napovedali; vsake Novice bojo prinesle poredama eno pismo noter do konca tega znamenitiga spisa. Vred.

Pogojzdenje Krasa bi bilo brez ugovora dobro in silno koristno delo; le škoda, de se ne dá s peresam in popirjem speljati! Kras pogojzdit, je treba denarjev, dragi gospodje! Zakaj Kras, kakor sim rekel, ni prazna pušava, temuč je poln velicih in majhnih vasi. Nasadite kraje, ki niso še obdelani, z drevesi, naj si bodo kakoršne hočejo — kod bodo Krašovci pasli? Paše pa jim je treba, ker piče zadosti ne pridelujejo, de bi živino celo leto domá v hlevu redili. — Prepovejte jim drevesa, ki že rastejo, in ki jih še nasaditi mislite, sekati — s čem bodo kurili, ker jim derv primanjkuje? Ali ne véste, de Krašovci (kakor tudi mnogi drugi kmetje) teško izhajajo, in de marsikteri komaj čaka, de bi mu kaj derv prirastlo, de bi jih v Terst prodal in davke in druge odrajtvila plačal? — Ako hočete tedaj Kras pogojzdit, morate Krašovcam saj nekoliko let piče za živino in derv za domačo kurjavo podeliti, de ne bodo pasli in mladih drevés sekali. Za pičo in derva pa je denarjev treba — kdo jih bo dal?

S takimi mislimi sim prišel na Razderto. Tú so me pa berž vse druge misli obšle. Ko sim se po Smoljevim nazdol peljal in na levi verhe nad Razdertim ogledoval, sim se spomnil tretje francoske vojske leta 1809. Bilo mi je kakor de bi še velike trume tisuč in tisuč ljudi iz bližnjih in daljnih krajev vidil, ki so se tú nekoliko tednov trudili, in nasipe in vojaške terdnjave delali, in med kterimi sim tudi jez, desiravno še majhen in mlad, devet dní jako pomagal. — Kmalo pa se je skazalo, kar je vsak pameten lahko previdil, de je vse naše delo zastonj bilo, ker Francozi niso hotli iz Ipave na Razderto po cesti iti, temuč so jo visoko nad cesto verh in prek Nanosa vdarili. Verli Teržaški brambovci so jih nekaj časa veliko bolj odganjali, ko vse naše terdnjave. Ko bi bili pa hotli po cesti priti, bi jim bile tudi terdnjave, z dolgim trudam in terpinčenjem tisuč in tisuč Krašovcov, Ipavcov, Pivčenov, Berkinov in Čičev napravljene, dobro pokadile.

Pri Razdertim se mi je naenkrat lepa Postojnska dolina odperla, in neka mila radost me je obšla, ko sim svoje domače kraje zagledal. Vsi veseli in žalostni prigodki nekdanjih mladih let so mi na misel prišli, in nikolj bi ne bil verjél, de se tudi po davno znanih krajih s tolikim veseljem potovati dá. Cesta, ki iz Razdertiga prek visokiga Nanosa v Gorico in dalje na Laško pelje, me je živo spomnila krasne Ipavske doline, ki sim jo tolikokrat prehodil, in kjer velikokrat že drevje cvetè in slavček sladko prepéva, ko je takraj Nanosa v Postojnski dolini še sneg in mraz, desiravno ste ti dolini komaj dve uri saksebi. Ipavska dolina, kjer toliko žlahniga sadja in dobriga vina raste, se smé po pravici med narlepši kraje Krajske dežele šteti. Le škoda, de tudi po nji, kakor na Gaberku, borja velikokrat silno razsaja.

Nanos, ki sim ga v Istrii „Monte real“ imenovali slišal, in ki nos nad Razderto molí, je krasna gora, ker na svoji izhodni strani iz ravnine naravnost kakor zid kviško šterlí. Rastljinoslavci ga zavolj raznih cvetlic in zelišč radi obiskujejo; jez pa nisim bil še više na njem, ko v Stranah, narvišji vasi Hrenovske fare, kjer ravno pod cerkvijo obilo bistre hladne vode izvira, in pred cerkvijo neko drovo z imenom tisa (*Taxus baccata*) raste, od kteriga mi je nek Strančan prav resnobno terdil, de ga je sveti Hieronim tje prinesel in vsadil.

Ogled po svetu.

(Zlata je vedno več na svetu). — Teržaški časnik v 48. listu naznani, da pridelki zlata se memo

pridelka srebra poslednje leta silno množijo, in da so sebnost na Angleškem in Francoskem ga imajo veliko. V tem naznanilo razodene imenovani časnik, da od leta 1830 znese v zlatih rudah v Sibirii (v rusovski Azii) pridelk zlata blizo za 100 milijonov frankov (1 frank velja po našim 23 krajc.); — v zlatotvorni Kalifornii (Ameriki) so pa pridelali v enim samim letu 1851 blizo za 344 milijonov frankov zlatiga praha. Poprej se v celi Ameriki o polčeterim stoletji, namreč od leta 1492, ko je Kristof Kolumb otok Guanahani iznajdel, noter do leta 1848, dokler niso silno bogatih zlatnic v Kalifornii našli, ni več kot za 3 milione kilogramov zlata pridelalo. (En kilogram je po našim $1\frac{1}{8}$ funta).

(Na zemlji živi čez 1000 milijonov ljudi). Ako vzamemo v primeri človeško življenje za 33 let, tedaj jih umre vsakih 33 let 1000 milijonov, vsako leto 33 mil. 300.000, vsaki dan 83.000, vsako uro 3450, vsako minuto 57.

(Človeštvo tako napreduje) — da v 2000 letih ljudem ne bo treba skoraj nič več delati; vse bojo mašine opravile. Tako je v New-Hampširu najdena neka mašina, ki krompir koplje, čisti in na voz meče. Mašino vlečeta dva konja. Kmet nima nič drugega pri tem opraviti, kakor če hoče tobak piti ali pa novine brati.

(Največi fara na katoliškem svetu) — je gotovo v Sibirii, ki je večji kakor celo Francosko ali Španjsko; obseže 10.000 milj prostora; to je, Nerčinska fara, ktere meje sežejo do Kitajskega in jezera Baikalkega na jugu, in na severu do Jakutskega okraja.

(Največi opečnica ali cegovnica) — je menda tista, ki jo ima g. Aloizi Misbach blizo Dunaja; v enim letu se naredi tukaj 109 mil. in 150.000 ceglov na 764 mizah; delavcov je 4150, 27 vradnikov in 36 čuvajev. Tukaj se izdelujejo zdej tudi ilovnate cevi za podzemeljske vodotoke na njivah in senožetih (drênaže).

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Na „Vesno“ se je dovolj naročnikov oglasilo, toraj bo — z radostjo naznanimo — tudi prihodnje izhajala.

* Znanstveni časopis poljski „Athenäum“ bo nehal izhajati.

* „Moravska narodna jednota“, ktere naloga je izobrazevati serca in pamet, je izdala knjižico pod naslovom: „Čest rodinna“ iz nemškega prestavljeno.

* G. Dimitria Tirol, profesor serbskega jezika in slovstva, je izdal knjižico o pravopisu serbskega jezika. „Neven“ govori o tej knjižici in pravi, da je pisatelj dobro prevdaril jezik, in da za književno složnost bi bilo dobro, ko bi se serbski in hervaški pisatelji po nasvetu gospoda Tirola ravnali. Cena je knjižice 20 kr.

* Ni davno, kar je šel skoz Reko serbski minih Serafim iz samostana dečanskega, nabiraje doneške za popravo tega spomineka nekdanjega Serbstva, on nosi saboj pozlačeni križ z napisom: Stefan Dušan Božieju milostiju car vseh serbskih i pomonskih i grečeskijh zemaljah, leta 6856 od sotvorenija mira (sveta).

* Serbski patriarh je spet iz Ruskega prejel 3434 gold. sr. za cerkve v madjarski vojski poškodovane.

* Kardinal in knezoškof Vratislavski svoboda od Diepenbrock je 10.000 gold. v podporo revnih učiteljev odločil.

* Mladi Slovak, gospod Eugen Zlatiborsky, e na Dunaju k tisku pripravil zbirko svojih českosla-

venskih pesem, ki se bodo v Pragi pod naslovom „Dumky“ izdale.

* Artistički odbor za napravo narodnega gledišča je po „narodnih novinah“ razglasil dva poziva. V prvem pozove vse domorodne igravce in igravke, ki že na drugih igrališčih igrajo, ali ki dozdej še niso nikjer igrali, pa čutijo v sebi dovoljno sposobnost za igrališče, da naj se oglasijo, sestaviti igravno društvo; v drugem pa spomina domorodne pisatelje, da naj mu igre, izvirne ali pristavljene proti pogodbi pošiljajo.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Siska se Novicam piše 17. aprila: Ko je neke tedne pred veliko nočjo obilo žita na Krajnsko in Štajarsko šlo in je cena poskočila, se je mislilo, da to ne bo dolgo tako ostala. Ker pa neprenehama veliko v Sisek namenjeniga žita v Pešt gré, so se manjšale naše zaloge, in ker je zavolj tega tudi v Banatu cena vsiga žita poskočila, je pri nas sedaj cena takale: vagán nar lepši pšenice 3 fl. 40 krajc., ložeji Pančovanske 3 fl. 24 kr. do 30 kr., koruze stare (je ni veliko) 2 fl. 36 kr., nove na debelo 2 fl. 30 kr., na drobno 2 fl. 36 kr., soršice 2 fl. 40 kr. do 42 kr., ječmena 2 fl. do 2 fl. 6 kr., prosa 2 fl. 15 do 20 kr., ovsa 1 fl. 30 do 1 fl. 36 kr. Ta teden se je nar več koruze in lepši pšenice po imenovani ceni prodalo; po soršici se je tudi zlo prašalo, pa je imajo le malo; noviga žita se ni veliko dopeljalo, in ker cena višji gré, tudi tergovci zalogo bolj nazaj deržé. V vsim skupej se je ta teden okoli 8 do 10.000 vaganov žita prodalo.

Od sv. Trojice na Štajarskim 18. aprila. V petek, 16. aprila je pri nas huda borja celi dan sneg gonila; včeraj je bila pa taka slana (mraz), da so ledeni curki od drevja viseli; rano sadje je preč; v vinogradih še zdaj ni škode, ker pri nas še ni zagnalo. Danes drugič celi dan borja s snegom razsaja; če bo tako vreme dolgo terpelo, nam bo zanaprej huda pela, ker že zdaj ljudje pomankanja terpé; denara pomenkuje, živež je pa skop; mernik pšenice velja 2 fl. 30 kr. srebra, koruze 2 fl., réži in ajde pa dobiti ni. Vina velja vedro 8 fl., bokal 12 kr. Kam so leta prešle, ko je v šajnu blago toliko ceno imelo, kakor zdaj v srebru! Vkljub vsimu temu so vunder še naši ljudje zmirom veseli in tudi terdni. 8. dan t. m. je umrl en mož iz Plata 104 lét star, Anton Šoberl po imenu; zapustil je 52 let staro ženo, več otrok in vnukov; bil je zmirom čverst, le zadnje 4 leta je že bil slep. — Ker za našo srenjo zložena postava *) v 21. in 22. razdelku govori: „kdor bo 10 dreves požlahnil, bo srenjske štibre prost“, — „kdor pa se bo nar bolj sadjoreje poprijel, bo za darilo 5 fl. srebra dobil“, — kdor dopušenje za poroko ali ženitvo dobiti hoče, mora popred 5 dreves požlahniti (pelcati ali cepiti)“, so se kmetje v našim kraji tako pridno sadjoreje poprijeli, da je zares veselje viditi; eden se čez družiga žene, da bi darilo na jesen dobil. Veliko večiga dobička bojo pa gotovi vsi čez ene leta iz drevja dobili. Posebno lep izgled sadjorejca imamo nad pridnim kmetam Janezam Ogrizkam na Colu, ki ima po vsih spašnikih lepe drevesa po versti nasajene.

J. Žurman.

Iz Dvora na Koroškem 17. aprila. L. Ob zadnej povodnji je šlo, kakor Korošci pravimo, veliko mostov po Dravi proti Mariboru. Ravno ta nesreča je zadela 2. novembra p. l. tudi Rožeški most. Skoro vsi

*) S serčnim veseljem smo prejeli za srenjo sv. Trojice od župana, svetovavcov in odbornikov zložene posamske postave, ktere homo v prihodnjim listu »Novic« natisnili. Blagor srenji, ki ima take može, ki tako lepo skerbé v vsim za prid in srečo srenjčanov! Vred.